

ПСИХОЛОШКИ АСПЕКТИ НА ИСПИТУВАЊЕТО НА СВЕДОЦИ, ОШТЕТЕНИ И ЖРТВИ

Др. Верка Костовска

Судија

Постапка пред суд

ДЕФИНИЦИИ

- ▶ **СВЕДОК:** ЛИЦЕ КОЕ ПРИСУСТВУВА НА ОДРЕДЕН НАСТАН КОЈ МОЖЕ ДА Е КРИВИЧНО ДЕЛО ИЛИ НЕСРЕКЕН СЛУЧАЈ.
- ▶ **Согласно чл.21 од ЗКП**
- ▶ - СЕКОЕ ЛИЦЕ КОЕ МОЖЕ ДА ДАДЕ ИЗВЕСТУВАЊЕ ЗА КРИВИЧНОТО ДЕЛО И СТОРИТЕЛОТ И ЗА ДРУГИ ВАЖНИ ОКОЛНОСТИ.
- ▶ **ЖРТВА:** ЛИЦЕ ОШТЕТЕНО, ПОВРЕДЕНО ИЛИ УБИЕНО КАКО РЕЗУЛТАТ НА КРИВИЧНО ДЕЛО, НЕСРЕКЕН СЛУЧАЈ ИЛИ ДРУГ НАСТАН ИЛИ АКТИВНОСТ.
- ▶ **Согласно чл.21 од ЗКП:**
- ▶ ЖРЕТВА НА КРИВИЧНО ДЕЛО Е СЕКОЕ ЛИЦЕ КОЕ ПРЕТРПЕЛО ШТЕТА, ВКЛУЧУВАЈКИ ФИЗИЧКА ИЛИ МЕНТАЛНА ПОВРЕДА, ЕМОТИВНО СТРАДАЊЕ, МАТЕРЈАЛНА ЗАГУБА ИЛИ ДРУГА ПОВРЕДА ИЛИ ЗАГРОЗУВАЊЕ НА НЕГОВИТЕ ПРАВА И ИНТЕРЕСИ КАКО ПОСЛЕДИЦА НА СТОРЕНО КРИВИЧНО ДЕЛО.
- ▶ **Согласно чл. 21 од ЗКП**
- ▶ **ОШТЕТЕН :** ПОКРАЈ ЖРТВАТА Е И ДРУГО ЛИЦЕ ЧИЕ ЛИЧНО ИЛИ ИМОТНО ПРАВО Е ПОВРЕДЕНО ИЛИ ЗАГРОЗЕНО СО КРИВИЧНО ДЕЛО И КОЕ УЧЕСТВУВА ВО КРИВИЧНАТА ПОСТАПКА СО ПРИКЛУЧУВАЊЕ КОН КРИВИЧНОТО ГОНЕЊЕ ИЛИ ЗАРАДИ ОСТВАРУВАЊЕ НА ИМОТНОПРАВНИТЕ БАРАЊА.

-
- ▶ **ДЕТЕ:** ЧОВЕЧКО СУШТЕСТВО КОЕ НЕМА НАВРШЕНО 18 ГОДИНИ НА ЖИВОТОТ, АКО ВРЗ ОСНОВ НА ЗАКОНОТ КОЈ СЕ ОДНЕСУВА НА ДЕТЕТО ПОЛНОЛЕТСТВОТО НЕ СЕ СТЕКНУВА ПОРАНО.
  - ▶ **ПРАВДА:** ФЕР И РАЗУМЕН ТРЕТМАН ИЛИ ОДНЕСУВАЊЕ

СВЕДОК ПОЛОЖБА, ПРАВА И ДОЛЖНОСТИ ВО ПОСТАПКАТА ПРЕД СУД

- ▶ - ЛИЦА КОИ НЕ МОЖАТ ДА БИДАТ СВЕДОЦИ
- ▶ - ЛИЦА ОСЛОБОДЕНИ ОД ДОЛЖНОСТА ДА БИДАТ СВЕДОЦИ
- ▶ - ПРАВО НА СВЕДОКОТ ДА НЕ ОДГОВАРА НА ОДРЕДЕНИ ПРАШАЊА
- ▶ - ПРАВИЛА ЗА ИСПИТУВАЊЕ НА СВЕДОК
- ▶ - ПОСЛЕДИЦИ ОД ПОВРЕДУВАЊЕ НА ПРАВИЛАТА ЗА ИСПИТУВАЊЕ НА СВЕДОК
- ▶ - ОШТЕТЕНИОТ КАКО СВЕДОК
- ▶ - ПРАШАЊА КОИ НЕ СМЕАТ ДА ДА ИМ СЕ ПОСТАВУВААТ НА ОШТЕТЕНИОТ И НА СВЕДОКОТ
- ▶ - ЗАКЛЕТВА
- ▶ - ЗАШТИТА НА СВЕДОЦИ
- ▶ - ИСПИТУВАЊЕ НА ПОСЕБНО РАНЛИВИ ЖРТВИ И СВЕДОЦИ

ОДЛУКА НА СУДОТ ЗА ПРИФАЌАЊЕ НА ДОКАЗ

- -ДИРЕКТИ ДОКАЗИ (непосредни докази) -тоа се јасни докази за фактите и не е потребно дополнително да се докажуваат.Така е кога сведокот сведочи за работа за која тврди дека има лично познавање како резултат на искуство или како очевидец на настан
- -ПОСРЕДНИ ДОКАЗИ (индиректни) докази. Посредните докази, уште познати и како индиректни докази, се докази за околностите на случајот од кои може да се извлече некој факт. На пример, X сведочи дека кога излегол од својата куќа забележал дека улиците се влажни. Ова е индиректен доказ дека можеби врнело додека X бил внатре во куќата. Тука може да има и друго објаснување, на пример дека улиците биле влажни затоа што биле чистени.
- Иако вината на обвинетиот може да зависи од конкретен факт кој се докажува како комбинација на посредни докази, таквиот заклучок мора да биде единствениот разумен заклучок.

ДОКАЗИТЕ СЕ ДОПУШТЕНИ КОГА СЕ:

- а) РЕЛЕВАНТНИ – докази кои постоењето на некој факт или последица го прават повеќе или помалку веројатно отколку без тие докази.
- б) АВТЕНТИЧНИ – прашањето или предметот се токму онакви какви што се тврди дека се. На пример: ножот, пиштолот, видеото итн.
- в) ВЕРОДОСТОЈНИ – доказот е во иста состојба како и кога бил употребен или пронајден; т.е. не бил употребуван или изменуван или пак заснован на (не)поткрепени гласини.

ДЕЦА КАКО ЖРТВИ И СТОРИТЕЛИ НА КРИВИЧНО ДЕЛО

ДЕФИНИЦИИ:

- ▶ **ДЕТЕ:** Дете е секое лице под 18 годишна возраст
- ▶ 1. деца во судир со законот
- ▶ 2. деца жртви и сведоци на кривично дело

КОНВЕНЦИЈА ЗА
ПРАВТА НА ДЕТЕТО

КЛУЧНИ СТАНДАРДИ

- ▶ -КОНВЕНЦИЈА ЗА ПРАВАТА НА ДЕТЕТО ОД 1989, која ги поставува сеопфатните стандарди на правата на детето
- ▶ -општ коментар бр.24: подетален коментар на правата на детето во правосудните постапки
- ▶ - Насоки на Комитетот на министри на Советот на Европа за Правосуден систем по мерка на секое дете 2010 година: Насоки за адаптирање на системот наменет за возрасни да биде што е можно повеќе по мерка на секое дете.

КЛУЧНИ ПРИНЦИПИ:

- - Најдобар интерес за детето
- - Право на заштита на приватноста на детето,
- - Начело на специјализираност на органите во постапката,
- - Право на целосно учество на детето во постапката,
- - Забрана за дискриминација,
- - Право да биде сослушано
- - Право на заштита
- - Меѓуресорска соработка, песторативна правда,
- - Право на правен лек

ФОРЕНЗИЧКО ИНТЕРВЈУ

- - Согласно меѓународните стандарди испитувањето на децата треба да се врши на начин прилагоден за децата за да се намали потенцијалното испрашување и да се одбегне секундарната виктимизација.
- → Детето треба да биде испитано само еднаш во текот на постапката освен во исклучителни случаи. (член 54 од ЗКП предвидува законско ограничување)
- → Акцент на стручноста и сензитивноста на професионалецот кој го испитува детето (јавниот обвинител или судијата)
- → Испитувањето како разговор со едноставни прашања во специјализирана просторија со реквизити кои одговараат на возраста на детето.
- → драгоцен е помошта на специјални посредници професионалци кои што располагаат со вештини за разговор со дете
- → аудио визуелен запис од исказ од дете жртва и сведок на кривично дело- значаен чекор понапред во процесната заштита на детето сведок и жртва на кр

ТИПОВИ ИНТЕРВЈУ И ОПАСНОСТ ОД ЛОШО ИНТЕРВЈУ

- 1. ОТВОРЕНИ ПРАШАЊА (КАКО, КОГА, ШТО, КАЖИ МИ)
- 2. ПОТТИКНУВАЊЕ ГОВОР НА ТЕЛОТО И ЗБОРОВИ
- 3 ЕДНОСТАВНО, ЧИСТО, ИСПРАШУВАЧКО,
- СЕ СМЕТА ДЕКА ОВИЕ ТИПОВИ ИНТЕРВЈУ СЕ ПОЖЕЛНИ И ДАВААТ ДОБРИ РЕЗУЛТАТИ.
- **ОПАСНОСТ: НЕТОЧНИ ИНФОРМАЦИИ**

ФАЗА НА СУДЕЊЕ

- - Да се даде приоритет во однос на другите предмети;
- - Користење на претходно снимени докази-за детето да не се појави во судница.
- - Сведочење во суд –отстранување на тоги, заштитни екрани, детски реквизити, посебни чекални за деца ,
- - Судски лица за поддршка на децата
- - Специјални локации за судење

КОЈ Е НАЈДОБАР НАЧИН ДА СЕ ДОЈДЕ ДО ВИСТИНАТА:

- ▶ -ЕДНОСТАВЕН ЈАЗИК,
- ▶ -ЕДНО ПО ЕДНО ПРАШАЊЕ,
- ▶ ДА СЕ ПРАША ДЕТЕТО ШТО САКАЛО ДА КАЖЕ,
- ▶ -ДА СЕ БИДЕ ВНИМАТЕЛЕН,
- ▶ -ДА НЕ СЕ ПОКАЖУВА ШОК ИЛИ ЕМОЦИЈА,
- ▶ -ДА НЕ СЕ ПРАШУВА ЗОШТО? НЕ ЗНААТ,
- ▶ -ДА НЕ ИМ СЕ ДРЖАТ ЛЕКЦИИ,
- ▶ - ДА НЕ СЕ ДАВААТ ЛАЖНИ ВЕТУВАЊА
- ▶ _СУГЕСТИВНО/ АКУЗАТОРНО УПАТУВАЧКИ ПРАШАЊА , НЕ СЕ ПРИФАТЛИВИ
- ▶ И ТРЕБА ДА СЕ ВНИМАВА СО ЗАТВОРЕНИТЕ ПРАШАЊА.

КАКО ДА ИМ БИДЕ УДОБНО НА ДЕЦАТА:

- ▶ -ПОСЕБНИ БЕЗБЕДНИ МЕСТА,
- ▶ - ЕДНОСТАВНА ОБЛЕКА,
- ▶ -ВИДЕО ВРСКА,
- ▶ -ЛИЧНОСТ ЗА ПОДРШКА,
- ▶ -ПРИСТАПНОСТ

ОЦЕНА НА ВЕРОДОСТОЈНОС НА ИСКАЗ И СПОСОБНОСТ ЗА СВЕДОЧЕЊЕ

- ▶ - КРИТЕРИУМИ:
- ▶ ПСИХИЧКИ РЕАКЦИИ ПОВРЗАНИ СО НАСТАНОТ,
- ▶ МОМЕНТАЛНА ПСИХИЧКА СОСТОЈБА,
- ▶ -СПОСОБНОСТ ЗА КОМУНИКАЦИЈА,
- ▶ -ВРЕМЕНСКА И ПРОСТОРНА ОРИЕНТАЦИЈА,
- ▶ -СПОСОБНОСТ ЗА ПРЕРАСКАЖУВАЊЕ,
- ▶ -ЛАЖЕЊЕ, ИЗМИСЛУВАЊЕ, ИСКРЕНОСТ, ФАНТАЗИЈА, РЕАЛНОСТ,
- ▶ ЧИТАЊЕ И РАЗБИРАЊЕ,
- ▶ -ПОЗНАВАЊЕ НА БОИ,
- ▶ -ПРЕТХОДНИ ПСИХИЧКИ ПОТЕШКОТИИ,
- ▶ -РЕЧНИК,
- ▶ -ПОЗНАВАЊЕ ЗА ПОДРАЧЈЕТО НА ПОЛОВИ ОДНОСИ,
- ▶ -СУГЕСТИВНОСТ,
- ▶ -ПРОЦЕНКА НА ЗРЕЛОСТ И ФУНКЦИОНАЛНОСТ,
- ▶ -НЕСООДВЕТНИ МЕТОДИ ЗА МОТИВИРАЊЕ ЗА ИСКАЖУВАЊЕ,
- ▶ -РАЗБИРАЊЕ НА СОПСТВЕНАТА ПОЛОЖБА ВО СУДСКАТА ПОСТАПКА,

ОЦЕНКА НА ВЕРОДОСТОЈНОСТА НА ИСКАЗИ

- ▶ -дали сведокот е компетентен за да одговори на одредени прашања за утврдување на некој факт,
- ▶ - дали сведокот има кредибилитет како сведок
- ▶ -личноста на сведокот
- ▶ -карактеристики (слух, вид, разликување бои, и сл.)
- ▶ - дали сведокот има и личен интерес во постапката,
- ▶ - дали има лична имотна корист,
- ▶ - Компетентност/способност на сведокот
- ▶ - Евидентирање на сеќавање
- ▶ - Кога сведокот дава мислење
- ▶ - Инструирање на сведок
- ▶ - изолирање,
- ▶ **Кредибилитет на сведокот**

**ПРОЦЕНКА НА СПСОБНОСТА ЗА
СВЕДОЧЕЊЕ И ОЦЕНА НА
ВЕРОДОСТОЈНОСТА НА ИСКАЗ НА
СВЕДОК ВО ПОСТАПКА КАЈ
КРИВИЧНИ ДЕЛА СТОРЕНИ НА ШТЕТА
НА ДЕТЕ**

ПРОЦЕНКА НА ВЕРОДОСТОЈНОСТ НА ИСКАЗ ПРЕКУ МЕТОД НА:

- ▶ - ОЦЕНА НА СОДРЖИНАТА НА ИЗЈАВАТА,
- ▶ - ОЦЕНА НА СПОСОБНОСТА НА СВЕДОКОТ ДА ДАДЕ ТОЧЕН ,ВИСТИНИТ ИСКАЗ

ОЦЕНА НА ПРОТИВРЕЧНИ ИСКАЗИ

- ▶ ПРОЦЕНА НА ПРИСТРАСНОСТА НА СВЕДОК
- ▶ КОНТАМИНАЦИЈА НА ИСКАЗОТ,
- ▶ МОЌ НА ЗАПАЗУВАЊЕ,
- ▶ ОДРЕДУВАЊЕ НА ВРЕМЕ,
- ▶ ОДРЕДУВАЊЕ РАЗДАЛЕЧЕНОСТ

Благодарам за вниманието